

Toni Servillo i Silvio Orlando, dos grans del teatre napolità, són un funcionari i un carismàtic pres a 'Ariaferma', una singular aproximació al cinema carcerari

Humanitat entre reixes

Bernat Salvà
BARCELONA

“Vaig parlar amb directors, educadors socials, psicòlegs... i la majoria creuen que la presó no té beneficis per als presos, més aviat provoca danys.” El cineasta Leonardo di Costanzo va néixer el 1958 a l'illa d'Ischia, a la badia de Nàpols, un dels escenaris de la saga de novel·les d'Elena Ferrante *L'amica genial*. El seu film de ficció *Ariaferma*, que avui arriba als nostres cinemes (també doblat al català), no s'assembla gens al gènere del cinema penitenciari, sovint carregat de violència. Més aviat busca la humanitat dels personatges, a pesar de les circumstàncies de la presó.

El mes de desembre passat, aquest film va inaugurar la Mostra de Cinema Italià de Barcelona, i vam tenir l'oportunitat d'entrevistar el cineasta. “Aquesta pel·lícula, més que d'un raonament, neix d'un sentiment que va néixer quan vaig anar a visitar presons –va explicar el director–. Jo provinc del documental i faig molta recerca abans de cada projecte. Per fer aquesta pel·lícula he treballat així, he visitat tres o quatre presons, i el sentiment més fort que em va provocar aquesta fase d'investigació va ser el de compassió.

Silvio Orlando i Toni Servillo són un pres i un funcionari que viuen unes circumstàncies molt especials ■ ALFA PICTURES

“Més que d'un raonament, aquest film neix d'un sentiment, la compassió”, diu el director

Em va semblar que tancar una persona és un acte violent tant per al pres com per al funcionari.”

Per dur endavant aquest projecte, Leonardo di Costanzo va treballar amb Toni Servillo i Silvio Orlando, dos grans de l'escena napolità i del cinema i la televisió italians. “Sempre havia treballat amb actors amateurs, és la primera vegada que treballo amb professionals, perquè tenia la necessitat de crear un univers imaginari, i em semblava que un

estil realista amb actors amateurs no hauria funcionat.” Combinar els dos actors amb la resta del repartiment amateur no va resultar fàcil. “Toni Servillo és un gran professional immensament curiós. Fa molts anys que ens coneixem, però és la primera vegada que treballem junts.” L'objectiu era “crear un univers recitatiu homogeni”. Per això, va demanar a Toni Servillo i Silvio Orlando “que rebaixessin el seu nivell de professionalitat fins a arribar al grau zero”,

per treballar amb els amateurs.

El rodatge es va fer en una presó abandonada en un lloc aïllat, però l'interior recorda molt la Model. “En totes les meves pel·lícules l'espai és gairebé un personatge –comenta el director–. No soc capaç d'imaginar-me una història sense veure el lloc on transcorre. L'espai no és un contenidor, és element que influeix en la dramàtica.”

Toni Servillo interpreta un funcionari i Silvio Or-

lando és un carismàtic pres d'un centre penitenciari que està a punt de tancar-se. Problemes burocràtics retarden uns dies el trasllat dels últims presos, i una apagada elèctrica complica la situació. Però les coses aniran molt diferent de com espera el públic, donats els precedents del gènere.

Personatges al límit

El funcionari i el líder dels presos sembla que continuen la seva humanitat, atrapats en els seus rols. “Sempre m'he interessat pels personatges que estan al límit, dins i fora de la societat –diu el director–. En topar aquests dos universos, els personatges estan obligats a sortir dels papers que la societat els imposa, i comencen a actuar en llibertat. D'aquí neix la humanitat.”

Una de les circumstàncies que ajuden a trencar el gel en aquesta situació és l'apagada elèctrica. Leonardo di Costanzo, que és també un dels tres guionistes del film, recrea una atmosfera que s'inspira en la seva pròpia infantesa: “Vivia en un lloc en què quan se n'anava la llum era una festa. Quan s'estava a les fosques hi havia un moment de suspensió del temps, sense televisió, només les persones, el foc... Una atmosfera de màgia i de comunitat.” ■

Críticateatre

Jordi Bordes

Les punyetes del rei Macol

Macbett

Direcció: Ramon Simó
Dimecres, 30 de març (fins al 24 d'abril) a la Sala Petita del TNC.

En l'obra de Shakespeare (de la qual Ionesco fa una versió ben negra convertint l'absurd en impunitat), Macol és el fill de Banquo, el que teòricament, ha de recupe-

rar la concòrdia a Anglaterra. Ionesco diu que tot aquell que accedeix al poder es corromp i es converteix en tirà per procurar que ell i la seva estirp regnin el màxim de temps. Doncs Ramon Simó vesteix el rei Macol (en la versió de Ionesco) amb unes punyetes de jutge. Inviolable com és te doble vara de

mesurar i pocs proven de dur-li la contrària. Per cert, el pensador de Rodin volta pels marges; mai en un espai central. La raó, com la justícia i l'empatia, Ionesco i Ramon Simó la van deixar a casa.

Ionesco té el segell del teatre de l'absurd. Beckett, un altre exponent d'aquest corrent, va anar esquarte-

rant el llenguatge i els personatges. Ionesco, en canvi, s'agafa a Shakespeare per esbudellar el poder. Ramon Simó l'ha volgut traslladar als nostres temps. Si la forma i l'ànima dels actors crema com un tro, la peripècia no aguanta tan bé el temps. Perquè la farsa s'ha convertit en una nova forma d'empatitzar

amb el poder. La veritat és molt més pragmàtica.

La impunitat que sembla esclatar amb la primera denúncia es revela permeable i duradora i es manté quasi intacta, en les successives revolucions. Sí que atrapa la forma de la posada en escena i també les poderoses interpretacions. L'operació de Simó

sobre el text deu haver estat d'envergadura perquè ha fusionat Lady Macbett amb Lady Duncan i amb una bruixa, per exemple. Ionesco volia que les bruixes no només prediguessin el futur, sinó que el propiciessin; fer-se venir bé l'ambició dels homes per guanyar-se el que desitjaven. Simó ho reforça.